

Centra pro vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva

Centres for education in the area of civil protection

Jiří POKORNÝ¹ a Lenka MALÉŘOVÁ²

^{1,2} VŠB – TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, Katedra ochrany
obyvatelstva

The manuscript was received on 15.6.2017 and was accepted after revision for publication on
10. 07.2017.

Abstract:

This article describes entities involved in education and preventive informing of the population, which is part of the preparation of the population for prevention of emergencies or crisis situations and their solution. The form of education with the use of education centres, which are the trend these days, is described in this article. Nowadays, the considerable number of these centres exist. They differ in their goals, focus, construction and technical solution, eventually other characteristics. The positive and negative phenomena which accompany the activity of educational centres, are also discussed in this article. Among positive phenomena of educational centres belongs complex education in one place, fixed structure of educational process and its realization by professionals or prepared specialists. Among negative phenomena, up to certain extent, belongs especially considerable financial and personnel demands. It is possible to differ financial expenses to expenses for the construction of educational centre (hundreds of thousands of euros) and operating expenses (tens of thousands of euros per year). Personnel requirements concern primarily ensuring high demands on the staff expertise of the centre. The founder and the future operator have to plan these financial expenses and ensuring of professional stuff in advance. Despite some of these problematic phenomena, educational centres represent a perspective form of preparation of the population for dealing with emergencies and crisis situations through their concentrated form of education.

Keywords: *civil protection, educational centres, emergencies, crisis situations*

Abstrakt:

Článek popisuje subjekty podílející se na vzdělávání a preventivním informování obyvatelstva, které je součástí přípravy obyvatelstva na zamezení vzniku mimořádných událostí nebo krizových situací a jejich řešení. Popsána je forma vzdělávání s využitím vzdělávacích center, které jsou trendem současné doby. V současné době existuje značný počet uvedených center, která se liší cíli, zaměřením, stavebním a technickým řešením, případně jinými charakteristikami. V článku jsou diskutovány pozitivní a negativní jevy, které činnost vzdělávacích center doprovází. Mezi pozitivní

jevy vzdělávacích center patří komplexnější vzdělávání na jednom místě, pevně stanovená struktura vzdělávacího procesu a jeho realizace profesionály nebo připravenými odborníky. Mezi, do určité míry, negativní jevy, patří zejména značné finanční a personální nároky. Finanční náklady je možné členit na náklady na výstavbu vzdělávacího centra (řádově stovky tisíc eur) a náklady na jeho provoz (řádově desítky tisíc eur ročně). Personální požadavky se týkají především zajištění vysokých nároků na odbornost personálu center. Zřizovatel a budoucí provozovatel musí finanční náklady a zajištění odborného personálu předem důkladně plánovat. I přes některé uvedené problematické jevy, představují vzdělávací centra svou koncentrovanou formou vzdělávání perspektivní formu přípravy obyvatelstva na zvládnání mimořádných událostí a krizových situací.

KLíčové slová: ochrana obyvatelstva, vzdělávací centra, mimořádné události, krizové situace

Úvod

Výchova a vzdělávání obyvatelstva v oblasti bezpečnosti je předmětem činnosti řady orgánů státní správy a samosprávy. V oblasti ochrany obyvatelstva se v České republice jedná především o Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, hasičské záchranné sbory krajů, kraje a obce. Uvedené orgány se podílí na koordinaci, organizaci a realizaci výchovy obyvatelstva, která je označována také jako preventivně výchovná činnost. [1, 2, 3, 4, 5]

Ve specifických případech, např. u provozovatelů zařízení s nebezpečnými chemickými látkami [6], se na vzdělávání (informování) obyvatelstva podílí také právnícké nebo podnikající fyzické osoby [7].

Trendem současné doby je koncentrace dílčích vzdělávacích aktivit obyvatelstva do „vzdělávacích center“, která jsou v některých případech označována také jako „vesničky bezpečí“.

Pozornost v článku bude věnována pouze vzdělávacím centrům zaměřeným na vzdělávání obyvatelstva směrem k prevenci před mimořádnými událostmi nebo krizovými situacemi v kontextu ochrany obyvatelstva [2, 3], dílčí části civilní ochrany [8].

1. Nejvýznamnější vzdělávací centra

V současné době existuje značné množství vzdělávacích center v různých zemích. Popisovaná vzdělávací zařízení jsou situována především v Kanadě, Spojených státech amerických, Velké Británii nebo Německu. Vzdělávací centrum obdobného charakteru je zřízeno rovněž v Karlových Varech v České republice. Příklady některých vzdělávacích center a internetových adres, kde lze nalézt bližší informace, jsou uvedeny v tab. 1.

Centra pro vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva
 Jiří POKORNÝ a Lenka MALÉŘOVÁ

Tab. 1 Příklady vzdělávacích center [9]

Název vzdělávacího centra	Stát, oblast	Internetová adresa
Childrens Safety Village	Ontario	http://waterlooregioncsv.com/
Fire/Life Safety Education Centre	Brampton, Ontario	http://www.brampton.ca/EN/residents/fire-emergency-services/Fire-Safety/Pages/Education-Centre.aspx
Tri – Town Safety Village	Indiana	http://www.safetyvillage.us/index.html
Chautauqua childrens safety education village	New York	http://www.childrensafetyvillage.com/
Childrens Safety Village	Florida	http://childrensafetyvillage.org/
Niagara Safety Village	Niagara	http://www.niagarasafetyvillage.com/
The childrens Safety Village of Brant	Brant	http://csvbrant.ca/
Chatham-Kent Children's Safety Village	Kanada	http://www.cksafetyvillage.org/
Safety and Education for Our Children	Bournemouth	http://www.rotarysafetyvillage.com/
Rocky Ridge Estate	Pretoria	http://www.rockyridgeestate.co.za
Floriansdorf Aachen	Německo	http://www.aachen.de/DE/stadt_buerger/politik_v_erwaltung/feuerwehr/floriansdorfaachen/floriansdorfaachen/index.html
Centrum zdraví a bezpečí	Česká republika	http://www.svetzachranaru.cz/

2. Ukázka vybraných vzdělávacích center

Fotografie z některých vybraných vzdělávacích center jsou znázorněny na obr. 1 až 3.

Obr. 1 Vzdělávací centrum v Bramptonu [9]

Obr. 2 Vzdělávací centrum v Floriansdorf v Aachenu v Německu [9]

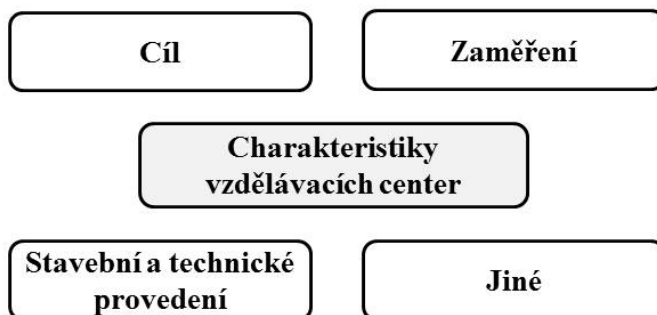

Obr. 3 Vzdělávací centrum v Karlových Varech v České republice [9]

Z uvedených obrázků je patrná široká variabilita vzdělávacích center.

3. Členění (charakteristiky) vzdělávacích center

V současné době existuje značné množství vzdělávacích center, mezi kterými panují značné odlišnosti. V obecné rovině je možné vzdělávací centra pro obyvatelstvo členit podle charakteristik znázorněných na obr. 4.

Obr. 4 Členění vzdělávacích center (upraveno z [9])

Charakteristiky znázorněné na obr. 4 jsou podrobněji popsány v následujících odstavcích.

Mezi *cíle* vzdělávacích center zpravidla patří omezit nebo zcela zamezit vzniku nebezpečných situací, připravit obyvatelstvo na správné chování při vzniku nebezpečných situací, snížit počet zraněných, mrtvých, evakuovaných a zachraňovaných osob v případě vzniku mimořádné události, posílit nebo směřovat postoje k rizikům, osobní bezpečnosti a bezpečnosti ostatních.

Z hlediska *zaměření* lze vzdělávací centra členit především na centra zabývající se:

- *ochranou obyvatelstva,*
- *požární ochranou,*
- *první pomocí,*
- *bezpečností silničního provozu,*
- *ochranou životního prostředí,*
- *bezpečným chováním na vodě,*
- *bezpečným užíváním internetu,*
- *kombinací výše uvedených variant.*

Z hlediska *stavebního a technického řešení* lze centra členit podle:

- *počtu budov (jedna nebo více),*
- *počtu zařízení (jedno nebo více).*

Mezi *jiné* hlediska, podle kterých lze vzdělávací centra členit, je možné zařadit např.:

- *velikost centra (plocha pozemku, rozměry budov),*
- *situování vnější, vnitřní nebo jejich kombinace,*
- *věkové zaměření vzdělávaného obyvatelstva,*
- *počet a struktura personálu (profesionálové zabývající se bezpečností, připravení laici).*

4. Diskusia

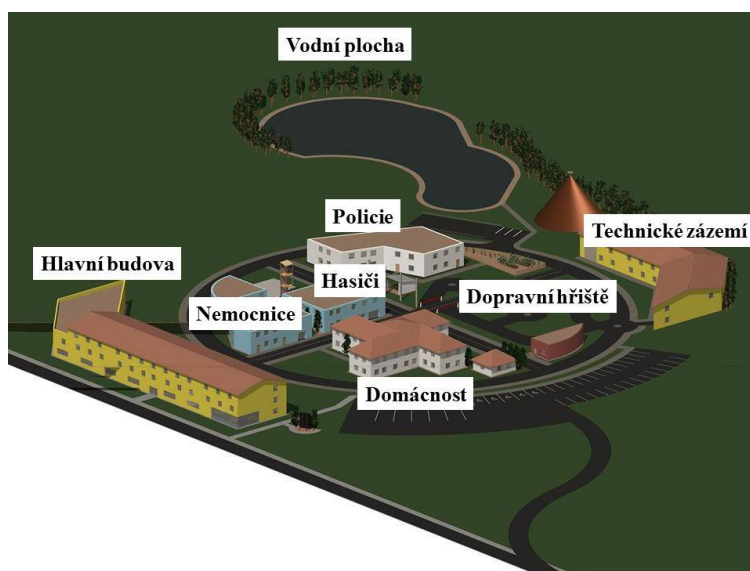
V současné době existuje značný počet vzdělávacích center zaměřených na problematiku ochrany obyvatelstva. Vzdělávací centra mají různá zaměření, cíle, stavební a technické provedení, případně další odlišnosti.

Zřízení vzdělávacích center má řadu výhod, oproti dosud běžnému „roztríštěnému vzdělávání“ obyvatelstva, kdy dochází ke vzdělávání pouze „určitého zaměření“, na různých místech, různým charakterem lektorů, odlišnou formou apod. Vzdělávací centra odstraňují převážnou většinu uvedených nedostatků. Mezi nejvýznamnější pozitiva vzdělávacích center patří zpravidla širší zaměření vzdělávání na jednom místě, doplněnou jasnou strukturou vzdělávacího procesu, který realizují profesionálové nebo připravení odborníci.

Na území České republiky bylo v minulých letech vybudováno jediné vzdělávací Centrum zdraví a bezpečí, které je umístěno v Karlových Varech. Vzdělávací centrum

navázalo na stávající aktivity programu Záchraný kruh, který se zabýval zejména tvorbou preventivních materiálů pro pedagogy na úrovni základního a středního školství a vlastní přípravou pedagogů. Vzdělávací centrum bylo dalším logickým krokem, který umožňuje přechod od teoretického vzdělávání k praktické výuce. Zaměření vzdělávacího centra je značně široké. Dochází zde k propojení profesionálních záchranářů, škol a zde působících pedagogů, nestátních neziskových organizací, dalších dobrovolníků a veřejnosti. Zřízení vzdělávacího centra v Karlových Varech se stalo určitým impulsem pro možný vznik dalších vzdělávacích center v České republice.

Přestože pozitivní reakce na vznik vzdělávacího centra v Karlových Varech byla v České republice široká, prvním krajem, kde je realizována příprava na zřízení obdobného centra, je Moravskoslezský kraj, přesněji Hasičský záchraný sbor Moravskoslezského kraje. Kraj na severu Moravy již zahájil přípravné práce spočívající v jednání se subjekty, které mají k dispozici vhodné pozemky, zpracování koncepce řešení a projektové dokumentace pro vzdělávací centrum. Náhled na případné vzdělávací centrum je znázorněn na obr. 5.

Obr. 5 Možný návrh vzdělávacího centra v Moravskoslezském kraji (upraveno z [9])

Je pravděpodobné, že podobně budou reagovat také další hasičské záchrané sbory krajů. Výstavba podobných vzdělávacích center však není jednoduchou záležitostí a je doprovázená řadou komplikací. Primárně se jedná o stránku finanční, dále pak personální.

Z hlediska finančního lze rozdělit finanční náklady na výstavbu vzdělávacího centra a náklady na jeho provoz. Z hlediska výstavby se jedná řádově o stovky tisíc eur, z hlediska provozu o desítky tisíc eur ročně. Zřizovatel a budoucí provozovatel

musí náklady na výstavbu a provoz vzdělávacího zařízení předem plánovat. Dále je nutné v rámci provozu zachovat požadovanou kvalitu poskytovaných služeb [10].

Z hlediska personálního jsou popisovaná centra zajištěna odborným personálem. Personál sestává zpravidla z profesionálních záchranářů nebo odborně připraveného personálu. Vysoká odbornost personálu je jednou z významných pozitiv uvedených zařízení.

Závěr

Vzdělávání obyvatelstva v rámci jeho přípravy na zamezení vzniku nebo řešení mimořádných událostí nebo krizových situací je jednou z priorit, které věnuje každá společnost pozornost. Současnost je charakteristická určitým myšlenkovým posunem z pozice „někdo se o vás postará“ do roviny „pokud můžete, postarejte se o sebe sami“. To je patrné např. z reakce Německa [11].

Připravenost obyvatelstva na řešení mimořádných událostí je oblastí, kterou se musí zabývat každá země. Jednou z efektivních forem je zřízení vzdělávacích center. Pro jejich výstavbu a provoz je však nezbytné vytvořit vhodné podmínky (finanční prostředky na výstavbu a provoz, odborný personál apod.).

Vzdělávací centra představují svou koncentrovanou formou vzdělávání nesporně perspektivní formu přípravy obyvatelstva.

Poděkování

Tento článek vznikl za podpory projektu Ministerstva vnitra České republiky č. VI20162019034 Výzkum a vývoj ověřených modelů požáru a evakuace osob a jejich praktická aplikace při posuzování požární bezpečnosti staveb.

Reference

- [1] Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2017-07-2]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>.
- [2] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, ve znění pozdějších předpisů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2017-07-2]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>.
- [3] Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů [online]. [cit. 2017-07-2]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>.
- [4] FOLWARCZNY, Libor, POKORNÝ, Jiří. Výchova dětí v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva v Moravskoslezském kraji. In: Sborník přednášek mezinárodní konference Ochrana obyvatel 2008. Ostrava, 2008, vol. 2008, s. 52–62, ISBN 978-80-7385-034-0.
- [5] POKORNÝ, J., KRATOCHVÍLOVÁ, D. Preventive campaign against gas release and fire in the Czech republic. Journal for Scientists and Engineers SAFETY ENGINEERING. 2014, č. 1, s. 39 – 44. ISSN 2334-6353 (online).

- [6] Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií) [online]. [cit. 2017-07-8]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-224>.
- [7] KRATOCHVÍLOVÁ, D. et al. Využití analýzy rizik k rozvoji preventivních projektů využitelných v oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany. In: Sborník přednášek konference 7th Scientific International Conference Crisis management, Environmental Protection of Population. Brno: Vysoká škola Karla Engliš, a.s., 2012, s. 244 – 262. ISBN 978-80-86710-57-0.
- [8] Ochrana obyvatelstva v České republice [online]. [cit. 2017-07-2]. Dostupné z: <http://www.lzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>.
- [9] FIALA, Libor. Návrh centra pro vzdělávání obyvatelstva v Moravskoslezském kraji. Ostrava, 2017. Diplomová práce Ostrava: VŠB - TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství. Vedoucí práce Ing. Jiří Pokorný, Ph.D., MPA.
- [10] BLECHARZ, P., ŠTVERKOVÁ, H. Assessing The Service Quality in Small and Medium-Sized Companies. Actual Problems of Economics. 2014, roč. 154, č. 4, s. 206–218. ISSN 1993-6788.
- [11] GLOBE24.CZ. Německo rozhodlo: Lidé si mají udělat zásoby na 10 dní | Globe24.cz [online]. [cit. 2017-07-8]. Dostupné z: <https://globe24.cz/svet/12786-nemecko-rozhodlo-lide-si-maji-udelat-zasoby-na-10-dni>.

Autori:

¹ **doc. Ing. Jiří Pokorný, Ph.D.** - MPA, VŠB – TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, Katedra ochrany obyvatelstva, Lumírova 13, 700 30 Ostrava-Výškovice, jiri.pokorny@vsb.cz, Česká republika

² **Ing. Lenka Maléřová, Ph.D.** - VŠB – TU Ostrava, Fakulta bezpečnostního inženýrství, Katedra ochrany obyvatelstva, Lumírova 13, 700 30 Ostrava-Výškovice, lenka.malerova@vsb.cz, Česká republika